

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jana Dvořáka v právní věci žalobkyně: **H. T.**, zast. JUDr. Jaroslavem Veskou, advokátem, se sídlem Hradec Králové, Palackého 359, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 1. 2006, č. j. 29 Cad 30/2005 – 42,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II.** Žalobkyni **s e** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti **n e p ř i z n á v á .**
- III.** Žalovaná **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í

Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení (dále jen „žalovaná“) ze dne 5. 4. 2005, č. X, (dále jen „žalované rozhodnutí“), byla žalobkyni zamítnuta žádost žalobkyně o částečný invalidní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 43 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) s odůvodněním, že žalobkyně je částečně invalidní podle rozhodnutí posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR v Brně od 14. 2. 2000, avšak v rozhodném období před vznikem invalidity, tj. od 14. 2. 1990 do 13. 2. 2000 získala pouze 4 roky a 154 dní pojištění, přičemž potřebná doba pojištění pro vznik nároku na plný nebo částečný invalidní důchod činí u pojištěnce ve věku nad 28 let 5 roků. Žalovaná vycházela dále ze zjištění, že nebyl podán přehled o příjmech a výdajích žalobkyně za rok 1995, kdy byla samostatně výdělečně činná, a proto nelze zjistit skutečnou výši pojistného a „nelze tedy zjistit, zda byla zaplacená celá částka pojistného odpovídající skutečným příjmům a výdajům“. Z tohoto důvodu nelze hodnotit rok 1995 a podle § 8 odst. 4 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním

zabezpečení (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“) nelze hodnotit ani roky 1991 až 1994, neboť podmínkou hodnocení doby činnosti osoby samostatně výdělečně činné je, aby pojistné bylo zapláceno za celou dobu trvání pojištění. Žalovaná dále uvedla, že tímto rozhodnutím realizuje rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 29 Ca 18/2001.

Žalobkyně ve včas podané žalobě poukázala na skutečnost, že předmětem předchozího soudního řízení ukončeného vydáním rozsudku ze dne 18.1.2005, sp. zn. 29 Ca 18/2001, na který žalovaná odkázala v odůvodnění žalovaného rozhodnutí, bylo předchozí rozhodnutí žalované o zamítnutí žádosti žalobkyně o plný invalidní důchod. V tomto předchozím soudním řízení žalovaná tvrdila, že žalobkyně nemá nárok na plný invalidní důchod pro nesplnění podmínky doby pojištění, přičemž žalobkyně tvrdila opak a soud jí „dal za pravdu“. Zároveň soud uložil žalované ve věci znova rozhodnout na podkladě provedeného dokazování, kterým by měla být doložena skutečnost, že žalobkyně byla účastna důchodového pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná v době od 1. 7. 1991 do 31. 10. 1995. Krajský soud tedy v předchozím rozsudku uložil žalované povinnost rozhodnout o její žádosti o plný invalidní důchod, přičemž žalobkyně žádnou jinou žádost nikdy nepodávala. Obsah rozhodnutí žalované týkající se částečného invalidního důchodu tak nemá podklad v žádném rozhodnutí o částečné invaliditě, když vyjádření posudkové komise MPSV v Brně posudkovým rozhodnutím není, když toto rozhodnutí PK MPSV nezměnilo „rozhodnutí posudkového lékaře OSSZ v Hradci Králové“. Namítla, že jí nebylo vůbec umožněno vyjádřit se k podkladům vydaného rozhodnutí. Dále uvedla, že na základě žádosti Magistrátu města v Hradci Králové ze dne 8. 10. 2004 byl přezkoumán její zdravotní stav posudkovým lékařem OSSZ v Hradci Králové, kterým bylo potvrzeno, že je nadále plně invalidní. K odůvodnění rozhodnutí žalované v části týkající se hodnocení doby pojištění v období 1991 až 1995 uvedla, že zákon č. 100/1988 Sb. v „předmětné době“ neobsahoval ustanovení, podle kterého může OSSZ vypočítat a vyměřit pravděpodobné pojistné v případech, kdy nebyl podán přehled o příjmech a výdajích a tudíž neupravuje nijak otázku splnění podmínky doby pojištění v souvislosti s tímto pojistným takto vyměřeným. Zákon požaduje splnění podmínky zaplacení pojistného za celou dobu účasti na pojištění bez bližší specifikace a tato podmínka byla v případě žalobkyně splněna. V této souvislosti konstatovala, že „ostatně, kdyby tomu bylo jinak, nemohla by OSSZ vyměřit a vymáhat pravděpodobnou výši pojistného a dále ani vyměřit ani vymáhat penále z tohoto pojistného, ani vydat následně potvrzení o zaplacení pojistného za tuto dobu výkonu činnosti OSVČ“. Podle potvrzení OSSZ byla žalobkyně účastna po celou dobu evidence. V doplnění žaloby ze dne 26. 9. 2005 uvedla žalobkyně, že již v v předchozím přezkumném soudním řízení bylo prokázáno, že byla účastna důchodového pojištění jako osoba samostatně výdělečně činná od 1. 7. 1991, když podle tehdy platné právní úpravy byly osoby samostatně výdělečně činné účastny důchodového pojištění dobrovolně na základě podané přihlášky. Od 1. 1. 1993 je však důchodové pojištění osob samostatně výdělečně činných ex lege (§ 5 zákona o důchodovém pojištění), žalobkyně byla proto od 1. 1. 1993 účastna na uvedeném pojištění ze zákona, a to až do skončení podnikání, tj. do 31. 10. 1995. Žalobkyni vzniklo dlužné pojistné včetně penále za období od ledna 1993 do října 1995, avšak tato skutečnost neměla vliv na účast na pojištění samém. Dlužné pojistné včetně penále je vymáháno zvlášť bez ohledu na otázku účasti pojištěnce na důchodovém pojištění, neboť tato účast je povinná ze zákona. Žalobkyně má již dlužné pojistné za období leden 1993 až říjen 1995 řádně uhrazeno, zbývá zaplatit poměrnou část penále ve výši cca 20 000 Kč, když vzhledem ke své tísnivé finanční situaci požádala o jeho prominutí. Žalobkyně je od 30. 12. 1996 evidována u Úřadu práce Hradec Králové jako uchazeč o zaměstnání, hmotné zabezpečení jí nebylo přiznáno a podle § 5 odst. 1 písm. n) zákona o důchodovém pojištění lze považovat

za dobu účasti na důchodovém pojištění dobu 3 let. Žalobkyně byla tedy pojištěna v období od 1. 7. 1991 do 3. 11. 1992, dále od 1. 1. 1993 do 31. 10. 1995 a po dobu 3 let evidence uchazečky o zaměstnání u Úřadu práce. Lékař OSSZ v Hradci Králové stanovil jako den vzniku invalidity den 14. 7. 2000 a soud si pro odůvodnění data vzniku invalidity, jenž z posudku nebylo patrné, vyžádal posudek posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, která toto datum stanovila na 14. 2. 2000 s tím, že dovodila u žalobkyně invaliditu částečnou. Tato komise se však neřídila zadáním soudu, když se měla zabývat pouze určením počátku invalidity a ne charakterem invalidity samé. Dalším posudkem ze dne 18. 11. 2004 lékař OSSZ v Hradci Králové posoudil zdravotní stav žalobkyně a dovodil, že je nadále plně invalidní, když její zdravotní postižení ohodnotil na 70 %. Z toho posudku lékařů OSSZ v Hradci Králové ze dne 10. 8. 2000 a 18. 11. 2004 tak bylo prokázáno, že žalobkyně je plně invalidní. Při jednání soudu uvedla, že v současné době má již veškeré částky pojistného za období 1991 až 1995 uhrazeny a dluží jen alikvotní část penále, které je průběžně spláceno a proto ani přesnou současnou výši dluhu nezná. Poukázala na potvrzení OSSZ ze dne 10. 12. 2004, v němž OSSZ dobu pojištění žalobkyně jako osoby samostatně výdělečně činné od 1. 7. 1991 do 31. 10. 1995 potvrdila. Navrhla, aby soud rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 17. 1. 2006, č. j. 29 Cad 30/2005 – 42, rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení, přičemž současně rozhodl o náhradě nákladů řízení a o odměně soudem ustanovené právní zástupkyně. Vycházel především z důkazu, provedeného v řízení potvrzením Okresní správy sociálního zabezpečení v Hradci Králové (dále jen „OSSZ“), označeným jako „Přehled pohledávek k 14. 12. 2005 pro H. T., B. 34, r. č. X“. Z tohoto přehledu zjistil, že nedoplatky pojistného za roky 1993, 1994 a 1995 byly zaplacený a zbývají nedoplatky penále ve výši 12 633 Kč. Dále z evidenčního listu důchodového pojištění za rok 2005, vystaveného T. s. H. K. dne 19. 10. 2005 a z potvrzení této organizace o zaměstnání z 10. 11. 2005, z nichž vyplynulo, že žalobkyně byla v této organizaci zaměstnána od 1. 7. do 30. 9. 2005, tedy 92 dnů s úhrnem příjmů ze závislé činnosti v částce 32 700 Kč. Z dávkového spisu vyplynulo, že žalobkyně podala k OSSZ v Hradci Králové dne 4. 9. 2000 žádost o plný invalidní důchod, o níž bylo rozhodnuto rozhodnutím žalované ze dne 28. 11. 2000 tak, že tato žádost byla zamítnuta pro nesplněnou podmínku potřebné doby pojištění pro vznik nároku na tuto dávku. O odvolání žalobkyně proti tomuto rozhodnutí rozhodl Krajský soud v Hradci Králové v předchozím rozsudku ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 29 Ca 18/2001, tak, že napadené rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Žalovanou zavázal k tomu, aby v novém správním řízení vzala v úvahu, že žalobkyně byla od 14. 2. 2000 částečně a od 14. 7. 2000 plně invalidní, tj. byla nejdříve 5 měsíců částečně invalidní, což soud pokládal za prokázané posudky dvou posudkových komisí, a poté pak již byla plně invalidní, což konečně bylo doloženo opakovaným posouzením zdravotního stavu žalobkyně posudkovým lékařem OSSZ Hradec Králové. V uvedeném předchozím rozsudku zavázal krajský soud žalovanou k provedení nového správního řízení, v němž by měla pro vznik obou nároků stanovit nové rozhodné období a vzít v úvahu i nově prokázané doby pojištění žalobkyně. Krajský soud v odůvodnění rozsudku napadeného kasační stížností dále dospěl k závěru, že z dávkového spisu není patrný průběh nového správního řízení, není přítomna ani případná nová žádost žalobkyně o invalidní důchod, a proto tak soudu nezbylo, než opět konstatovat vady správního řízení, neboť „žalovaná, aniž by zjistila, zda žalobkyně žádá o přiznání částečného invalidního důchodu od 14. 2. 2000, vydala nové rozhodnutí, kterým takovou žádost (neexistující) zamítla a o nároku na plný invalidní důchod, k němuž byla žádost žalobkyně podána, vůbec nerozhodla“. Proto krajský soud dospěl k závěru, že byly naplněny podmínky § 78 odst. 1 s. ř. s. z důvodu vad řízení. V další části odůvodnění rozsudku napadeného kasační

stížností se krajský soud zabýval otázkou doby pojištění žalobkyně pro nárok na invalidní důchod. Z výše provedeného důkazu (potvrzení OSSZ v Hradci Králové) zjistil, že v době rozhodování soudu byl dluh na pojistném za období let 1991 až 1995 uhrazen, přičemž se jednalo o měsíce, v nichž žalobkyně byla dle platné právní úpravy plátcem pojistného z titulu výkonu činnosti osoby samostatně výdělečně činné. K tvrzení žalované, obsaženém ve vyjádření k žalobě o tom, že žalobkyně nepředložila přehled o svých příjmech za rok 1995 a nemůže tak být zohledněna celá doba jejího pojištění jako OSVČ, soud uvedl, že se s takovým výkladem neztotožňuje, neboť žalobkyni byla stanovena - právě z důvodu nemožnosti předložení tohoto výkazu OSSZ - pravděpodobná výše pojistného dle § 22 b zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „zákon o pojistném na sociální zabezpečení“). K tomu krajský soud uvedl, že OSSZ v Hradci Králové přistoupila ke stanovení pravděpodobné výše pojistného dle odstavce 2 citovaného ustanovení právě proto, že žalobkyně již zcela zřejmě nebyla schopna pro nedostatek podkladů své povinnosti pro rok 1995 dostat, přičemž pokud by zákonodárce takovou možnost nepředvídal, bylo by ustanovení § 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení zcela nadbytečným, neboť doplacení dlužného pojistného by nemohlo mít smysluplný následek, tedy zápočet doplacené doby pojištění ve smyslu ustanovení § 5 zákona o důchodovém pojištění. Zároveň soud poukázal na nově zjištěnou skutečnost, a to na již výše uvedenou dobu pojištění žalobkyně u T. s. v H. K. v období měsíce července, srpna a září roku 1995, zjištěnou z výše uvedených podkladů. Krajský soud vyslovil závěr, že z uvedených důvodů považuje za zcela nezbytné, aby žalovaná provedla řádné správní řízení dle příslušných ustanovení správního řádu, s jeho výsledkem žalobkyni před vydáním rozhodnutí ve věci seznámila a v případě jakýchkoliv pochybností důkazní řízení sama doplnila.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) včas kasační stížnost, ve které zároveň požádala podle ustanovení § 107 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“) o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, přičemž o tomto návrhu na přiznání odkladného účinku rozhodl Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 28. 7. 2006, č. j. 4 Ads 45/2006 – 76, tak, že kasační stížnosti odkladný účinek nepřiznal.

Kasační stížnost odůvodnila stěžovatelka v podstatě následujícím způsobem. Předně uvedla, že kasační stížnost podává z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Dále konstatovala, že jejím rozhodnutím ze dne 5. 4. 2005 byl realizován předchozí rozsudek soudu ze dne 18. 1. 2005, kterým bylo zrušeno předchozí rozhodnutí stěžovatelky ze dne 28. 11. 2000, jímž byla zamítnuta žádost o plný invalidní důchod s odůvodněním, že žalobkyně je sice plně invalidní, ale nezískala potřebnou dobu pojištění. Krajský soud dvěma posudky posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí (v Hradce Králové z 18. 3. 2003 a v Brně z 3. 11. 2004) vzal za prokázané, že od 14. 2. 2000 je nutné hledět na žalobkyni jako na osobu částečně invalidní. Zároveň krajský soud konstatoval, že mezi účastníky řízení nebylo v průběhu řízení sporu o tom, že žalobkyně byla od 14. 7. 2000 plně invalidní, ovšem z odůvodnění rozsudku, respektive z citací výroku obou posudkových komisí MPSV, nevyplývá opět prokázání vzniku plné invalidity od 14. 7. 2000, jak nyní soud tvrdí. Za nevýznamnou považovala stěžovatelka skutečnost, že žalobkyni nebyla podána nová žádost o plný invalidní důchod, když řízení ve věci důchodového pojištění se řídí zásadou dispoziční. Poukázala na skutečnost, že ve spise je žádost o invalidní důchod ze dne 4. 9. 2000, kterou bylo zahájeno správní řízení ukončené až vydáním napadeného rozhodnutí. V této souvislosti stěžovatelka uvedla, že soud sice ve věci rozhodl v roce 2005, tj. za účinnosti zákona č. 518/2002 Sb., ale tato skutečnost nic nemění na tom, že „rozhodnutí napadené opravným prostředkem v roce 2001 bylo

rozhodnutím nepravomocným, a že tedy ke konstatování částečné invalidity soudem došlo během správního řízení a proto požadavek soudu na novou žádost dokonce i pro částečný invalidní důchod, je bezpředmětný“. Odkázala na ustanovení § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon č. 582/1991 Sb.“), podle kterého orgán rozhodující o plném invalidním důchodu nebo částečném invalidním důchodu rozhodne bez nové žádosti i o částečném invalidním důchodu nebo plném invalidním důchodu, jestliže v průběhu řízení o přiznání důchodu (§ 81 odst. 1 citovaného zákona) zjistí, že občan je částečně invalidní nebo plně invalidní. V případě otázky započtení doby pojištění žalobkyně jako osoby samostatně výdělečně činné v letech 1991 až 1995 stěžovatelka namítla, že žalobkyně neprokázala ani za pomoci soudů v řízení vedeném pod sp. zn. 29 Ca 18/2001, příjmy a výdaje za rok 1995, když není ani doložena skutečná výše pojistného, tj. výše odpovídající skutečným příjmům a výdajům. Protože žalobkyně nepodala přehled o příjmech a výdajích za rok 1995, nelze zjistit skutečnou výši pojistného a nelze tedy zjistit, zda byla zaplacená celá částka pojistného. Proto nelze hodnotit sporný rok 1995 a nelze ve smyslu ustanovení § 8 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení hodnotit jako dobu pojištění ani roky 1991 až 1994. K důkazu provedeného krajským soudem potvrzením OSSZ v Hradci Králové (tj. přehled pohledávek k 14. 12. 2005) uvedla, že „nesporuje“ zjištění soudu, vyplývající z tohoto potvrzení o tom, že nedoplatek z roku 1995 byl zaplacen a zbývají pouze nedoplatky penále, přičemž zbytek dlužného penále v dané věci (režim věci hlavní pojistného) nesleduje. Stěžovatelka se však neztotožňuje s názorem soudu, který částku pojistného, stanovenou a zaplacenou v pravděpodobné výši, v rozporu se zákonem, povýšil na částku pojistného, stanovenou z faktických výdajů. Zaplacené pojistné je částkou fiktivní a neodpovídá skutečnému pojistnému a výdělkům. Zároveň dodala, že institut pravděpodobné výše pojistného ve smyslu ustanovení § 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení byl zaveden výlučně pro možné vymáhání dlužného pojistného na pojištěnci, který neplní povinnosti stanovené zákonem ve vztahu k orgánům v sociálním zabezpečení, přičemž ustanovení § 22 a odst. 3 tohoto zákona výslovně stanoví, že uvedeným řešením není dotčena povinnost předložit přehled o příjmech a výdajích za tento kalendářní rok (§ 15 uvedeného zákona). Poukázala i na současnou právní úpravu v § 11 zákona o důchodovém zabezpečení, jenž jednoznačně stanoví, že dobou pojištění je jen ta doba pojištění, za kterou bylo zaplacené pojistné a „nestanoví, že u osoby samostatně výdělečně činné ani jiného okruhu osob by se za zaplacené pojistné považovalo uhrazení pojistného v pravděpodobné výši, stanovené ve smyslu § 22 zákona č. 589/1992 Sb.“. Z uvedených důvodů, dle názoru stěžovatelky, nelze nejen hodnotit jako dobu pojištění rok 1995, ale s ohledem na již zmíněné ustanovení § 8 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení ani roky 1991 až 1994. Závěrem stěžovatelka navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Ke kasační stížnosti podala žalobkyně rozsáhlé vyjádření, v němž vedle podrobného popisu historického vývoje celého případu celé věci vyslovila nesouhlas s obsahem kasační stížnosti a naopak se ztotožnila s obsahem rozsudku touto stížností napadeným.

Nejvyšší správní soud vázán rozsahem a důvody kasační stížnosti, přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná (§ 109 odst. 2, 3, § 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka uvedla jako důvod kasační stížnosti, obsažený v ustanovení v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., obsahující tvrzení o nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Nesprávné posouzení právní otázky spočívá

bud' tom, že na správně zjištěný skutkový stav je vybrána nesprávná právní norma, popř. je sice vybrána správná právní norma, ale je nesprávně vyložena nebo aplikována. Takový důvod však Nejvyšší správní soud neshledal.

Mezi stěžovatelkou a žalobkyní není sporu o tom, že žalobkyně podala dne 4. 9. 2000 žádost o plný invalidní důchod, kterou stěžovatelka rozhodnutím ze dne 28. 11. 2000 zamítla pro nesplnění podmínky potřebné doby pojištění pro vznik nároku na plný invalidní důchod. Rovněž nebylo sporu o tom, že krajský soud rozsudkem ze dne 18. 1. 2005, sp. zn. 29 Ca 18/2001, tj. rozsudkem předcházejícím rozsudku napadeném kasační stížností, zrušil zmíněné předchozí zamítavé rozhodnutí stěžovatelky ze dne 28. 11. 2000 a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Zároveň v odůvodnění tohoto předchozího rozsudku krajský soud zavázal stěžovatelku k tomu, aby v novém správním řízení přihlédla ke skutečnosti, že žalobkyně byla od 14. 2. 2000 částečně invalidní a od 14. 7. 2000 plně invalidní, což soud považoval za prokázané posudky dvou posudkových komisí (PK MPSV v Hradci Králové ze dne 18. 3. 2003 a PK MPSV v Brně ze dne 3. 11. 2004) a posudkem lékaře OSSZ v Hradci Králové ze dne 10. 8. 2000. Stěžovatelka však v kasační stížnosti namítá, že „soud sice v tomto rozsudku konstatoval, že mezi účastníky řízení nebylo v průběhu řízení sporu o tom, že účastnice byla od 14. 7. 2000 plně invalidní, ovšem z odůvodnění rozsudku, resp. s citací výroků obou posudkových komisí MPSV nevyplývá opětne prokázání vzniku plné invalidity od 14. 7. 2000, jak nyní soud tvrdí“. Zároveň stěžovatelka tvrdí, že k vydání rozhodnutí o částečném invalidním důchodu ji zavázal zmíněný předchozí rozsudek krajského soudu ze dne 18. 1. 2005, přičemž odkázala na ustanovení § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. Postup, který stěžovatelka zvolila při vydání žalovaného rozhodnutí, však nebyl v souladu nejen s obsahem zmíněného předchozího rozsudku krajského soudu, avšak neodpovídal ani právnímu a skutkovému stavu věci. Nelze přehlédnout, že v tomto předchozím rozsudku zavázal krajský soud stěžovatelku k provedení nového správního řízení, v němž by měla pro vznik obou nároků stanovit nové rozhodné období a vzít v úvahu i nově prokázané doby pojištění žalobkyně. Tento postup však stěžovatelka nedodržela, přičemž její názor na aplikaci ustanovení § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. správný není.

Podle ustanovení § 81 odst. 1 řízení o přiznání dávky důchodového pojištění se zahajuje na základě písemné žádosti. Za den uplatnění nároku na tuto dávku se považuje den, kdy se oprávněný poprvé obrátil na příslušnou organizaci nebo na příslušný orgán se žádostí o její přiznání. Podle § 81 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. zahájení řízení o dávku důchodového pojištění brání tomu, aby v téže věci probíhalo jiné řízení. Zahájení řízení o plný invalidní důchod brání tomu, aby bylo zahájeno řízení o částečném invalidním důchodu; zahájení řízení o částečný invalidní důchod brání tomu, aby bylo zahájeno řízení o plném invalidním důchodu. Podle § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. orgán rozhodující o plném invalidním důchodu nebo částečném invalidním důchodu rozhodne bez nové žádosti i o částečném invalidním důchodu nebo plném invalidním důchodu, jestliže v průběhu řízení o přiznání důchodu (§ 81 odst. 1) zjistí, že občan je částečně invalidní nebo plně invalidní.

Ve výroku žalovaného rozhodnutí stěžovatelka uvedla, že „zamítá žádost o částečný invalidní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 43 zákona č. 155/1995 Sb. v platném znění“. Tomu však neodpovídal skutkový a právní stav věci. Lze jistě souhlasit s tvrzením stěžovatelky o tom, že řízení ve věcech důchodového pojištění se řídí zásadou dispozitivní, když zahájení řízení o dávku plného, případně částečného invalidního důchodu, je pouze na vůli pojištěnce. V dávkovém spise je však založena pouze žádost žalobkyně o plný, nikoliv o částečný invalidní důchod, která byla uplatněna dne 4. 9. 2000. Dnem 4. 9. 2000 bylo tedy zahájeno řízení o přiznání plného invalidního důchodu.

Pokud stěžovatelka dospěla k závěru, že zdravotní stav žalobkyně neodpovídá plné invaliditě, a jsou tak naplněny zákonné podmínky pro postup podle § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb., tak měla takové úvahy odpovídajícím způsobem uvést i ve svém rozhodnutí. To nelze napravit až podrobným zdůvodněním svého postupu v kasační stížnosti, neboť ta není součástí odůvodnění žalovaného rozhodnutí. Navíc z výše citovaného ustanovení § 86 odst. 3 zákona 582/1991 Sb. vyplývá, že pokud stěžovatelka v žádosti o plný invalidní důchod vychází z lékařského posudku, podle kterého je žadatel o plný invalidní důchod pouze částečně invalidní, je povinna rozhodnout jak o nároku na plný invalidní důchod, tak i o nároku na částečný invalidní důchod. Z uvedeného ustanovení však nevyplyvá, že stěžovatelka je oprávněna pominout žádost o plný invalidní důchod, případně tuto žádost považovat za žádost o částečný invalidní důchod. Takový postup je v rozporu s článkem 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle kterého lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Navíc krajský soud ve svém předchozím rozsudku nestanovil ten postup, který stěžovatelka zvolila při vydání žalovaného rozhodnutí. Proto Nejvyšší správní soud považuje za správný právní závěr krajského soudu, uvedený v odůvodnění rozsudku napadeném kasační stížností, podle kterého stěžovatelka vydala rozhodnutí o neexistující žádosti o částečný invalidní důchod, přičemž o nároku na plný invalidní důchod, ke kterému byla žádost žalobkyně podána, vůbec nerozhodla. Uvedený závěr, týkající se aplikace ustanovení § 86 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. odpovídá i dosavadní judikatuře Nejvyššího správního soudu, podle které toto ustanovení je nutné chápat jako ustanovení rozšiřující předmět řízení ipso facto na ten či onen typ invalidního důchodu a současně ukládá toto ustanovení stěžovateli pojmout předmět řízení širěji a zabývat se v zahájeném řízení oběma možnými alternativami, tj. jak nárokem na plný, tak i nárokem na částečný invalidní důchod (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 3. 2007, č. j. 6 Ads 13/2006 – 51). Takový postup měl za následek vadu řízení, spočívající v podstatném porušení ustanovení o řízení před správním orgánem, které mělo za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé (§ 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s.). Tím však byl naplněn pouze jeden z důvodů pro zrušení žalovaného rozhodnutí krajským soudem, když byly současně splněny zákonné předpoklady pro zrušení žalovaného rozhodnutí pro jeho nezákonnost (§ 78 odst. 1 s. ř. s.), a to z následujících důvodů:

Stejně jako v předchozím rozhodnutí stěžovatelky o zamítnutí žádosti o plný invalidní důchod, tak i v žalovaném rozhodnutí vycházela stěžovatelka z názoru, že žalobkyně nesplnila jednu ze zákonných podmínek nároku na plný (respektive částečný) invalidní důchod, když žalobkyně v rozhodném období před vznikem invalidity nezískala potřebnou dobu pojištění, tj. u žalobkyně jako pojištěnce ve věku nad 28 let 5 roků (§ 38, § 43, § 44 odst. 3 a § 40 odst. 1 a 2 zákona o důchodovém pojištění). V žalovaném rozhodnutí vycházela stěžovatelka z toho, že žalobkyně získala v rozhodném období před vznikem invalidity, tj. od 14. 12. 1990 do 13. 2. 2000 pouze 4 roky a 154 dní pojištění, protože nebyl podán přehled o jejích příjmech a výdajích za rok 1995, kdy žalobkyně byla osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ). Z tohoto důvodu nebylo možné zjistit skutečnou výši pojistného a nebylo možné zjistit, zda byla zaplacená celá částka pojistného odpovídající skutečným příjmům a výdajům. Z toho stěžovatelka vyvodila závěr, že nelze hodnotit rok 1995 a s odkazem na ustanovení § 8 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení nelze hodnotit ani roky 1991 až 1994, neboť podmínkou hodnocení doby činnosti osoby samostatně výdělečně činné je, aby pojistné bylo zaplacené za celou dobu trvání pojištění. Naproti tomu soud s přihlédnutím k důkazu provedeném při jednání, k potvrzení OSSZ obsahujícím přehled pohledávek ke 14. 12. 2005 pro žalobkyni, dospěl k závěru, že dluh na pojistném za uvedené období let 1991 až 1995, a to za měsíce, v nichž žalobkyně byla dle platné úpravy plátcem

pojistného z titulu výkonu OSVČ, byl uhrazen. Krajský soud se v odůvodnění rozsudku napadeném kasační stížností neztotožnil s názorem stěžovatelky o tom, že jestliže žalobkyně nepředložila přehled o svých příjmech za rok 1995, nemůže být zohledněna celá doba jejího pojištění jako OSVČ, neboť právě tato skutečnost byla důvodem ke stanovení pravděpodobné výše pojistného dle § 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení“. S tímto závěrem krajského soudu stěžovatelka v kasační stížnosti nesouhlasí, když uvedený názor soudu údajně „povýšil“ částku pojistného, stanovenou a zaplacenou v pravděpodobné výši (§ 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení) na částku pojistného stanovenou z faktických výdajů, přičemž dle stěžovatelky je zaplacené pojistné jen částkou fiktivní a neodpovídá skutečnému pojistnému a výdělkům žalobkyně. Z uvedeného vyplývá, že základní stěžejní otázkou je, zda lze pod zákonný pojem „zaplacení pojistného“ (§ 8 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení) podřadit i úhradu pojistného, stanoveného v pravděpodobné výši (§ 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení), a to za účelem splnění již výše zmíněné zákonné podmínky pro přiznání plného či invalidního důchodu. Ustanovení § 22 b odst. 1 zákona o pojistném na sociální zabezpečení mimo jiné stanoví, že jestliže osoba samostatně výdělečně činná nesplnila povinnost podat přehled podle § 15 odst. 1 a 2 tohoto zákona (tj. přehled o příjmech a výdajích za kalendářní rok – poznámka soudu) a tato povinnost nebyla splněna ani ve lhůtě určené příslušnou správou sociálního zabezpečení v písemné výzvě, může příslušná Okresní správa sociálního zabezpečení stanovit rozhodnutím pravděpodobnou výši pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti nebo pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dále jen „pravděpodobná výše pojistného“), pokud byl plátcem pojistného v této výzvě na tento následek upozorněn. Podle § 8 odst. 4 zákona o sociálním zabezpečení, se mimo jiné k činnosti osob samostatně výdělečně činných a spolupracujících osob, přihlédne jako k době zaměstnání, bylo-li zaplacené pojistné za celou dobu trvání pojištění (zabezpečení); nebylo-li za tuto dobu zaplacené pojistné do dne, od něhož se přiznává nebo zvyšuje důchod, přihlédne se k ní jako k době zaměstnání až ode dne zaplacení pojistného.

Z již výše uvedené citace zákonné úpravy vyplývá, že zákon, tj. ustanovení § 8 odst. 4 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, v souvislosti s pojmem „zaplacení pojistného“ nerozlišuje mezi zaplacením pojistného stanoveného na základě přehledu příjmů a výdajů, tj. ve skutečné výši a zaplacením pojistného, stanoveného v pravděpodobné výši podle § 22 b zákona o sociálním pojištění. Pokud by zákonodárce měl v úmyslu pod uvedený zákonný pojem podřadit pouze zaplacení pojistného stanoveného na základě již zmíněného přehledu příjmu a výdajů, a nikoliv zaplacení pojistného v pravděpodobné výši, tak by nepochybně tento úmysl vyjádřil výslovně v zákonné úpravě, což neučinil. Byl si zřejmě vědom skutečnosti, že takový postup by v rozporu se zásadou proporcionality znevýhodnil nepřiměřeným způsobem ty osoby samostatně výdělečně činné, jež nepodaly přehled příjmů a výdajů vůči těm osobám, které tuto povinnost splnily. Jistě nebylo úmyslem zákonodárce vyloučit výše uvedené osoby z účasti na důchodovém pojištění jen z toho důvodu, že tyto osoby nesplnily povinnost podat zmíněný přehled. Zmíněné porušení povinnosti nemůže být spojeno s tak nepřiměřeným následkem, který by podstatným způsobem mohl ohrozit právo těchto osob jako občanů na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří (článek 30 Listiny základních práv a svobod). Taková právní úprava však v citovaných právních předpisech obsažena není, proto tím spíše z ní nelze vyvodit závěr o tom, že institut pravděpodobné výše pojistného ve smyslu § 22 b zákona o pojistném na sociální zabezpečení byl zaveden výlučně jen pro možné vymáhání dlužného pojistného na pojištěnci, jenž neplní povinnosti stanovené zákonem ve vztahu k orgánu sociálního zabezpečení, jak tvrdila stěžovatelka v kasační stížnosti. I kdyby přesto stěžovatelce vznikly

pochybnosti o výše uvedeném výkladu, je nutné připomenout příkaz k optimalizaci jako metodickou součást principu proporcionality, jenž je nutné z důvodu ústavně konformního hlediska v případě pochybností při výkladu právních norem respektovat. Jak již vyslovil Ústavní soud ve své judikatuře, např. Pl. ÚS 41/02, obsahem tohoto příkazu je, že při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu (článek 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod). Aplikace tohoto příkazu k optimalizaci je aktuální i v případě střetu dvou různých právních výkladů, kdy podle judikatury Ústavního soudu je nutné v případě pochybností postupovat mírněji (IV. ÚS 666/02).

Nejvyšší správní soud neshledal napadený rozsudek krajského soudu nezákonným (§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a rovněž nezjistil důvod pro zrušení tohoto rozsudku uvedený v § 109 odst. 3 s. ř. s.); proto kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, proto neměla právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalobkyni, které by jinak právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti příslušelo (§ 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.), soud náhradu nákladů řízení nepřiznal, neboť jí náklady řízení dle obsahu spisu nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. června 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu